

Ramin Zand Karimi
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK), asioimistulkkkaus
Opinnäytetyö, 2019

**EPÄILLYLLE TEHTÄVÄT ILMOITUKSET: KOMMENTOITU ASIA-
KIRJAKÄÄNNÖS
SUOMI-PERSIA**

TIIVISTELMÄ

Ramin Zand Karimi

Epäilylle tehtävät ilmoitukset: kommentoitu asiakirjakäännös suomi-persia

41 sivua ja 2 liitettä

Syksy, 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK), Asioimistulkkauksen koulutus

Tämän opinnäytetyön aiheena on ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjan käännös suomen kielestä persian kieleen. Lisäksi opinnäytetyössä kommentoidaan käännösprosessia ja siinä esiintyneitä ongelmia, ja kerrotaan tehdyistä käännösratkaisuista.

Suomessa esitutkintaviranomaisilla on käytössä ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirja. Asiakirjan sisältönä on epäilylle ilmoitettavat oikeudet ja velvollisuudet ennen alustavaa puhuttelua ja/tai kuulustelua. Epäilylle ilmoitettavat oikeudet ja velvollisuudet on koottu yhteen asiakirjaan, joka on käännetty tässä opinnäytetyössä persian kielelle. Asiakirja on aikaisemmin käännetty muille kielille, mutta persiankielistä käännöstä asiakirjasta ei ole aiemmin ollut.

Suomessa kielelliset oikeudet on suojattu laissa. Viranomaisen on tarjottava vieraskieliselle henkilölle palvelua hänen ymmärtämällään kielellä. Tämä asiakirja valikoitui käännettäväksi, koska käännös palvelee persiankielisiä rikoksesta epäiltyjä. Samalla käännös helpottaa viranomaisten toimintaa.

Opinnäytetyö on toteutettu kommentoituna käännöksenä. Kommentoidussa käännöksessä on tarkoitus tuoda esiin erilaisia käännösteorioita ja niihin pohjautuvia käännösstrategioita. Käännösteorioista on otettu tarkasteluun kommunikatiivinen käännösteoria, ekvivalenssiteoria, funktionaalinen ekvivalenssiteoria ja skoposteoria.

Käännösprosessissa on käytetty erilaisia käännösstrategioita. Käännösprosessin aikana esiin tulleet ongelmat on ratkaistu käyttämällä tilanteeseen sopivaa käännösstrategiaa. Tärkeimpinä ja käytetyimpinä käännösstrategioina on käytetty vieraannuttavaa ja kotouttavaa käännösstrategiaa.

Käytössä olevilla käännösteorioilla ja käännösstrategioilla on merkittävä vaikutus sekä käännösprosessissa, että käännöstyön lopputuloksen kannalta.

Asiasanat: Kommentoitu käännös, käännösteoria, käännösstrategia, kommunikatiivinen käännösteoria, ekvivalenssiteoria, funktionaalinen ekvivalenssiteoria, skoposteoria, epäillyn oikeudet ja velvollisuudet, kielelliset oikeudet, esitutkintaviranomainen, vieraannuttava, kotouttava.

ABSTRACT

Ramin Zand Karimi

Information for the suspect: commented document translation Finnish-Persian
41 pages and 2 appendices

Autumn, 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Humanities, Community Interpreting

The purpose of this thesis was to translate the authorities' document named "*Information for the suspect*" from Finnish into Persian. The aim was also to comment on the difficulties occurred in the translating process and how to solve them. This document is used by the Finnish pre-trial authorities to inform the suspect of his rights and obligations. This document was translated into some other languages, but not into the Persian language, so the author translated the document contents into Persian.

In Finland, linguistic rights are protected by law. The authorities must provide their services to a foreign suspect in a language he or she will be able to understand. The above-mentioned document was translated into the Persian language, because the author believes it will aid the authorities in their work and help the Persian-speaking suspects in understanding their rights and obligations prior to questioning.

The thesis was realized as a commented translation, where different translation theories were highlighted to carry out translation strategies. The concepts of different translation theories were viewed, such as communicative, equivalence, functional equivalence, Skopos theory and different translations strategies in order to translate the document. Widely used strategies such as domestication and foreignization were used to solve translation process difficulties.

The translation theories and strategies have strong influence in the translation process and outcome of the translation.

Keywords: commented translation, translation theory, translation strategy, communicative translation theory, equivalency theory, functional equivalence theory, Skopos theory, rights and duties of the suspect, linguistic rights, pre-trial authority, foreignization, domestication.

رامین زندکریمی

ترجمه و ارائه توضیحات در مورد سند“ موضوعاتی که باید به مضمون اطلاع داده شوند“ فنلاندی- فارسی

پانیز، ۲۰۱۹

۴۱ صفحه، ۲ ضمیمه

دانشگاه علمی کاربردی-دیاکونیا، مدرک مترجمی، مترجم (آمک)

هدف از نگارش این پایان نامه ترجمه سندی با عنوان، “موضوعاتی که باید به مضمون اطلاع داده شوند”، بود. سند ذکر شده از زبان فنلاندی به زبان فارسی ترجمه شده و در مورد مشکلات و فرایندهای روند ترجمه و راه‌حلهای ارائه شده، توضیحاتی مطرح شده است. در فنلاند مقاماتی که امور تحقیقات اولیه را انجام می‌دهند، از سند ذکر شده، استفاده می‌کنند. قبل از شروع بازجویی و/یا مصاحبه اولیه، در مورد حقوق و وظایف مضمون، باید به او اطلاع‌رسانی شود.

موارد مربوط به حقوق و وظایف مضمون که باید به او اطلاع داده شود، در یک سند گردآوری و سند ذکر شده به زبان فارسی ترجمه شده است. این سند همچنین به زبانهای دیگری هم ترجمه شده است، اما ترجمه فارسی آن موجود نمیباشد. در فنلاند حقوق مربوط به زبان در قانون ذکر شده و اجرا می‌گردد. مقامات دولتی، مسئول ارائه خدمات به زبانی که فرد خارجی با آن آشنایی داشته باشد، هستند. برای فارسی‌زبانانی که مضمون به ارتکاب جرم هستند، سند ترجمه شده مفید واقع شده و در عین حال موجب تسهیل روال کار مقامات دولتی ذیربط، قرار می‌گیرد.

این پایان نامه در قالب ترجمه ای همراه با توضیحات، تفسیر شده است. هدف از تفسیر ترجمه، ارائه توضیحات نظریه‌های مختلف ترجمه است، که به کمک آنها میتوان راهبردهای مختلف در ترجمه را، به کار برد. نظریه‌های ترجمه مور کنکاش در این پایان نامه بدین ترتیب است: نظریه ترجمه ارتباطی، نظریه ترجمه هم‌ارزی، نظریه ترجمه هم‌ارزی عملکردی و نظریه ترجمه اسکوپوس. در پروسه ترجمه سند مربوطه، راهبردهای مختلفی به کار گرفته شد. در مواجهه با مشکلات مختلفی که در پروسه ترجمه پیش آمد، از راهبردهای مختلفی جهت حل این مشکلات، استفاده شده است. مهمترین و پرکاربردترین راهبرد ترجمه ای به کار برده شده، راهبرد بیگانگی و ادغام است.

در پروسه ترجمه، تأثیر نظریه‌ها و استراتژی‌های به کار گرفته شده در فرایند و نتیجه کار ترجمه، قابل توجه است.

کلمات کلیدی: ترجمه تفسیر شده، نظریه ترجمه، راهبرد ترجمه، نظریه ترجمه ارتباطی، نظریه ترجمه هم‌ارزی، نظریه ترجمه هم‌ارزی عملکردی، نظریه ترجمه اسکوپوس، حقوق و وظایف مضمون، حقوق مربوط به زبان، مقام دولتی در تحقیقات اولیه، بیگانگی، ادغام.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	4
2 KIELELLISET OIKEUDET ESITUTKINNASSA	8
2.1 Oikeus tulkkaukseen ja kääntämiseen	10
2.1.1 Esitutkintaa säätäviä lakeja.....	10
3 KÄÄNNÖSTEORIAM JA KÄÄNNÖSSTRATEGIAM	12
3.1 Käännösteoriam.....	13
3.1.1 Lingvistinen käännösteoria.....	14
3.1.2 Kommunikatiivinen käännösteoria.....	15
3.2 Skoposteoria.....	16
3.3 Käännösstrategiam	17
3.3.1 Kotouttava käännösstrategiam.....	17
3.3.2 Vieraannuttava käännösstrategiam.....	18
4 EPÄILLYLLE TEHTÄVÄT ILMOITUKSET -ASIAKIRJAN KÄÄNNÖSPROSESSI	20
4.1 Käännösprosessim käytemyjä käännösratkaisujam.....	21
4.2 Kääntämim kohdekieltem hallintam	25
5 POHDINTAM	26
LÄHTEET	29
LIITE 1. Suomenkielinen asiakirjam: Epäilylle tehtävät ilmoitukset.....	32
LIITE 2. Persiankielinen asiakirjamkäännös: موضوعاتی که باید به مظنون اطلاع داده شوند	36
.....	37
.....	38
.....	39

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on kommentoitu asiakirjakäännös ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjasta. Olen kääntänyt asiakirjan suomesta persian kielelle. Esitutkintaviranomaiset käyttävät asiakirjaa esitutinnan alkuvaiheessa, ennen alustavaa puhuttelua tai ennen kuulustelua. Asiakirjan sisältönä on epäilyn oikeudet ja velvollisuudet esitutkintaprosessissa. Asiakirjan avulla viranomaiset viestivät epäilylle kattavasti ja aukottomasti epäilyn oikeuksista ja velvollisuuksista esitutkintaprosessissa. Epäilyllä on oikeus tutustua asiakirjaan itsenäisesti ja tarvittaessa tulkin avustuksella. Asiakirjan tarkoituksena on varmistaa, että epäilty saa varmasti kaikki häntä ja hänen asemaansa koskevat tiedot esitutkintaprosessissa, ja voi tietojen avulla käyttää oikeuksia ja noudattaa velvollisuuksia, joita laki epäilylle määrää.

Opinnäytetyössä kääntämässäni ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjassa ilmoitetaan epäilylle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa ennen kuulustelua ja/tai alustavaa puhuttelua. Asiakirjassa ilmoitetut oikeudet ovat: oikeus avustajaan, oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksen selvittämiseen, oikeus puhua, oikeus kieltäytyä todistamasta ja kielelliset oikeudet. Asiakirjan sisältämät velvollisuudet ovat: velvollisuus saapua kutsusta kuulusteluun, velvollisuus pitää salassa aineistoa, joka on salassa pidettävä ja velvollisuus ilmoittaa henkilötiedot oikein. Olen liittänyt käännettävän asiakirjan alkuperäisversion suomeksi ja käännetyn version persiaksi tämän opinnäytetyön loppuun liitteeksi tarkempaa tarkastelua varten.

Tämän kääntämäni asiakirjan lisäksi esitutkintaviranomaisilla on käytössään ”*Todistajalle ja asianomistajalle kerrottavat asiat*” -asiakirja, joissa on lueteltu osapuolten oikeudet ja velvollisuudet silloin kun he ovat asianomistajan tai todistajan roolissa esitutkinnassa. On tärkeää lain toteutumisen kannalta, sekä osallisten oikeuksien kannalta, että esitutkinnan asianosaiset ymmärtävät heti esitutkinnan alusta lähtien omat oikeutensa ja velvollisuutensa.

Opinnäytetyön aihe syntyi keskustelussa esitutkintaviranomaisena työskentelevän tuttavani kanssa. Keskustelussa ilmeni, että esitutkinnan oikeellisuuden kannalta tärkeää lomaketta ei ollut käännetty persian kielelle. Selvitin lomakkeen käännöstilannetta vielä poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen hallinnoista, ja ilmeni että lomake on käännetty useille eri kielille, mutta persian kielistä käännöstä siitä ei ollut tehty.

Opinnäytetyöni toteutuminen vaati auktorisoidun kääntäjän ohjausta. Opinnäytetyöni työelämäohjaaja on auktorisoitu virallinen kääntäjä, joka kääntää sekä suomesta persiaksi, että myös toisinpäin persiasta suomeksi. Ohjaajaani minulla oli yhteys opinnäytetyötä tehdessäni. Myös ongelmatilanteissa olin häneen yhteydessä. Opinnäytetyön lopuksi työelämäohjaaja kommentoi käännöstä ja tein siihen tarvittavat tarkennukset.

Näin tarpeellisena kääntää ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjan persian kielelle kolmesta syystä. Persiankielinen käännös helpottaa viranomaisien toimintaa, koska viranomaiset saavat esitutkinaprosessin oikeellisuuteen vaikuttavat tiedot viivytyksettä epäilylle. Samalla rikoksesta epäillyn oikeudet ja velvollisuudet on mahdollista ilmoittaa persian kieliselle henkilölle hänen ymmärtämällään kielellä, jolloin epäilty saa tietoa itseään koskevasta esitutkintamenettelystä. Käännetty asiakirja auttaa erityisesti tilanteissa, joissa henkilö otetaan kiinni, eikä tulkkia ole saatavilla heti. Käännetty asiakirja auttaa viranomaisia heidän toiminnassaan ja samalla epäilty saa tietää oikeutensa ja velvollisuutensa välittömästi esitutkinnan alettua.

Kääntämäni asiakirja helpottaa myös tulkkien toimintaa eri tilanteissa. Mikäli tulkin asiakas ei osaa lukea persiaa, mutta ymmärtää sitä, voi tulkki lukea ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjasta asiakkaalle tämän oikeudet ja velvollisuudet. Tällöin tulkin työ helpottuu, koska tilanteessa ei vaadita lakitermien tuntemusta. Ja toisaalta asiakkaan oikeusturva paranee, koska hänelle kerrotut oikeudet ja velvollisuudet ovat lain vaatimassa muodossa. Tulkki voi myös antaa asiakkaalle itselleen luettavaksi ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjan, mikäli asiakas osaa lukea persiaa. Myös tässä tilanteessa epäilty saa tiedon varmasti oikeassa muodossa ja oikein ilmaistuna.

Miksi sitten halusin tarttua juuri tähän käännöstyöhön ja tehdä siitä opinnäytetyöni? Olen kiinnostunut kääntämisestä ja koin, että tämä olisi minulle mieluisin opinnäytetyön aihe. Äidinkieleni on kurdi (sorani murre). Asiakirja on aiemmin käännetty kurdin kielelle. Luin kurdinkielisen käännöksen osana tämän opinnäytetyön taustatyötä, mutta en hyödyntänyt kurdinkielistä käännöstä käännöstyökseni. Huomasin myös, että kurdinkielinen käännös on puutteellinen. Kurdinkielisestä käännöksestä puuttui kokonaisia kappaleita. Tästäkään syystä kurdinkielinen käännös ei soveltunut lähdeaineistoksi tähän opinnäytetyöhön. Samalla huomasin, että oikeanlainen ja täsmällinen käännös on tärkeä apuväline tiedon välittämisessä viranomaiselta epäilylle. Kurdinkielisen käännöksen puutteellisuus motivoi minua entistä tarkempaan ja kunnianhimoisempaan käännöstyöhön persiankielistä käännöstä tehdessäni.

Opinnäytetyöni teoreettisessa osuudessa selvitän lukijalle käännöstyöni teoreettista perustaa, ja käyn läpi valitsemiani käännösteorioita ja käännösstrategioita. Myöhemmin työni produktio-osuudessa esittelen käännettävän asiakirjan ja kuvaan esimerkkien avulla käännösprosessin vaiheita. Pohdintaosuudessa selvitän lukijalle käyttämiäni eri teorioita ja strategiota ja käännöstyöhön liittyviä haasteita.

Opinnäytetyössä tuon esiin käännösprosessissa käyttämiäni käännösstrategioita. Valmistauduin opinnäytetyön laatimiseen lukemalla useita käännösteoriaan liittyviä kirjoja. Perehtyminen käännösteorioihin auttoi itse käännösprosessissa. Kun tiesin mitä käännösteorioita on olemassa, pystyin valitsemaan tietoa hyödyntäen oikeita käännösratkaisuja. Käyttämällä erilaisia käännösstrategioita ja käännösteorioita ammatillinen osaamiseni kääntäjänä kehittyi ja samalla harjoittelin käännöstyöskentelyä.

Persian kieliselle käännökselle on mielestäni erityinen tarve kahdesta eri syystä. Esitutkintaan liittyvässä viranomaisprosessissa käännös on tärkeä osa epäillyn oikeudenmukaista kohtelua. Kun epäilty on tietoinen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan, hänen on mahdollista itse tehdä päätöksiä lain suomilla tavoilla esitutkintaprosessiinsa liittyen. Toisaalta käännetty asiakirja helpottaa viranomaisten toimintaa erilaisissa tilanteissa. Asiakirjan avulla viranomainen saa tarvittaessa

kommunikoitua epäilylle, ilman yhteistä kieltäkin, hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (2019) määrittelee kääntämisen olevan kirjallinen työ, jossa välitetään käännöskohteena olevan tekstin viesti. Henkilö, joka välittää viestin eli kääntää lähtötekstistä kohdekielelle, on kääntäjä. Auktorisoituneella kääntäjällä tarkoitetaan kääntäjää, jolla on lupa ja valtuutus kääntää ja vahvistaa käänнос. Suomessa opetushallitus vastaa auktorisoituneen kääntäjän tutkinnosta. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2019.)

Epäilyn oikeuksien ja velvollisuuksien toteutumisen kannalta *"Epäilylle tehtävät ilmoitukset"* -asiakirja on oleellisessa asemassa. Suomessa epäilyllä on samat oikeudet ja velvollisuudet riippumatta äidinkielestä. Kielelliset oikeudet on vielä erikseen mainittu sekä esitutkintalaissa (L 805/2011), että ulkomaalaislaissa (L 301/2004). Esitutkintalain (L 805/2011) 4 luvun 12 §:ssä säädetään esitutkinnan käsittelykielestä ja esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä säädetään asiakirjan kääntämisestä. Ulkomaalaislain (L 301/2004) 10 §:ssä säädetään tulkin ja kääntäjän käytöstä.

2 KIELELLISET OIKEUDET ESITUTKINNASSA

Suomessa on kaksi virallista kieltä: suomen kieli ja ruotsin kieli. Kielellisiin oikeuksiin on kiinnitetty erityistä huomiota, johtuen kahdesta virallisesta kansalliskielestä ja kielelliset oikeudet taataan Suomessa monen lain nojalla. Oikeus käyttää viranomaistilanteissa suomen ja ruotsin kielen lisäksi muita kieliä on myös säädetty eri laeissa. Kielelliset oikeudet takaavat maassa oleskeleville oikeudenmukaisen kohtelun niin, että he ymmärtävät heitä koskevat vireillä olevat asiat, kuten asemansa rikosprosessissa. Oikeudesta käyttää eri viranomaistilanteissa muita kieliä kuin suomea, ruotsia ja saamea säädetään eri laeissa, kuten esimerkiksi hallintolaissa (L 434/2003) sekä oikeudenkäyntiä (L 4/1734) koskevassa laissa. (Oikeusministeriö i.a. Kielelliset oikeudet, 11.)

Esitutkintalaissa (L 805/2011) 12 §:ssä säädetään epäillyn oikeudesta tulkkaukseen *”muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä.”*

Ulkomaalaislaissa (L 301/2004) 10 §:ssä säädetään tulkin ja kääntäjän käytöstä niin, että *”tämän lain mukaisen hallinto- ja muutoksenhakuasian käsittelyssä on oikeus käyttää tulkkia. Viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisesta 203 §:n mukaisesti. Ulkomaalainen voi hallintoasiassa tai muutoksenhakuasiassa käyttää tulkkia tai kääntäjää tämän lisäksi omalla kustannuksellaan.”*

Suomessa kielelliset oikeudet on huomioitu aina 1900-luvun alusta saakka, koska Suomi on ollut kaksikielinen maa ja ruotsin kielellä on ollut vahva asema Suomessa (Halttunen 2016, 10). Tässä opinnäytetyössä tarkoitukseni ei ole niinkään kertoa kielellisistä oikeuksista, mutta haluan huomioida, että Suomen kaksikielisyyden vuoksi kielellisten oikeuksien noudattamisella on sekä pitkät perinteet, että vahva laissa säädetty tausta.

Esitutkintalain (ETL805/2011) 4. luvun 12. §:ssä käsitellään esitutkinnan käsitteilykieltä. Siinä kerrotaan, että ensinnäkin esitutkinnassa käytetään kaksikielisen

esitutkintaviranomaisen virka-alueella rikoksesta epäillyn kieltä, joka voi olla joko suomi tai ruotsi. Mikäli epäillyt ovat erikielisiä, tai jos epäillyn kieli ei ole suomi tai ruotsi, esitutkintaviranomainen (L 423/2003) päättää käsittelykielestä asianosaisen oikeutta ja etua silmällä pitäen. Tämä tarkoittaa sellaisia tilanteita, joissa epäillyn ymmärtämä kieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi. Lisäksi kyseisen lain perusteella (L 423/2003) esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki tilanteissa, jossa tulkkia tarvitaan. Käännöksessä säädetään myös (L 805/2011) viittomakielisten oikeudesta käyttää viittomakieltä. Esitutkintaviranomaisen vastuulle jää selvittää tarvitseeko asianosainen tulkkausta ja huolehtia siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen.

Ulkomaalaislain (L301/2004) 14 luvun 203 §:n mukaisesti säädetään tulkitsemisesta ja kääntämisestä. Tämän säännöksen nojalla viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisestä tai kääntämisestä, jos ulkomaalainen ei osaa kielilain (L 423/2003) mukaan viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (2010/64/EU) säädetään oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä. Direktiivin 2. artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden on taattava epäillyille ja syytetyille tulkkausmahdollisuus aina kun se on tarpeellista. Lisäksi direktiivin 3. artiklan mukaisesti oikeusprosessiin osallistuvilla on oikeus saada kaikki keskeiset sisällöt ja asiakirjat käännettynä asioimiskielelle.

Sekä oikeusprosessiin osallistuvan näkökulmasta, että viranomaisen näkökulmasta *"Epäillylle tehtävät ilmoitukset"* -asiakirja on olennainen asiakirja. Esitutkintaviranomaisilla asiakirja on ollut käytössä muutamille kielille käännettynä. Asiakirjassa esiintyvät asiat kuitenkin tulisi kertoa vieraskieliselle epäillylle hänen ymmärtämällään kielellä. Mikäli asiakirja on viranomaisten saatavilla mahdollisimman monilla eri kielillä, paranee viranomaisen mahdollisuus ilmoittaa epäillylle oikeuksista ja velvollisuuksista viivytyksettä. Toisaalta mikäli epäilty ei osaa lukea, helpottaa asiakirjan käännös tulkin työskentelyä hänen lukiessaan lakitermejä sisältävän käännöksen epäillylle.

2.1 Oikeus tulkkaukseen ja kääntämiseen

Esitutinnan aikana rikoksesta epäillyillä on oikeus käyttää joko suomen tai ruotsin kieltä, mutta jos epäilty ei puhu näitä edellä mainittuja kieliä, hänelle tulisi järjestää tulkki. Epäilyllä on oikeus käyttää tulkkia myös niissä keskusteluissa, joita hän käy lakimiehen kanssa. Viranomaisen vastaa tulkkauskustannuksista. (European Justice. Finland. Oikeuteni rikostutinnan aikana ja ennen oikeudenkäynnin alkua.)

Kielilain (L 423/2003) 3. luvun ja 18 §:n mukaisesti tilanteissa, joissa on lain mukaan oikeus käyttää omaa kieltään, ja viranomaisen kieli tai asian käsittelykieli on toinen, viranomaisen tulisi järjestää maksuton tulkkaus. Kaikki edellä mainitut säännöskohdat, takaavat vieraskielisille, kielelliset oikeudet niin, että heillä olisi samat kielelliset oikeudet esitutkinnassa ja mahdollisesti tulevassa oikeusprosessissa kuin kansalliskielisillä. Kielelliset oikeudet taataan kaikessa viranomaistoiminnassa.

Persiankielinen käännös auttaa persiankielisiä epäiltyjä ennen kuulustelua, jotta heidän oikeutensa voivat toteutua tasapuolisesti. Persiankielisestä käännöksestä on myös apua tulkeille epäiltyjen kuulustelutilanteissa, jossa epäilylle on kerrottava heidän oikeutensa ja velvollisuutensa. Tilanteissa, joissa epäilty eivät osaa lukea persian kieltä, mutta ymmärtävät sitä, tulkki voi lukea käännetyn asiakirjan suoraan epäilylle.

2.1.1 Esitutkintaa säättäviä lakeja

Opinnäytetyössäni olen ottanut tarkasteluun esitutkintaa säättäviä lakeja ja säännöksiä. Käännöksen lähtöteksti on tiivistelmä epäillyn henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista. Paikoitellen asiakirja on vaikealukuinen ja kankea. Jotta hyvä ja ymmärrettävä käännös on mahdollista tehdä, on tarpeen tarkastella niitä lakeja ja säädöksiä, joiden pohjalta asiakirja on tehty.

Tutkimalla eri lakeja ja säännöksiä ja lukemalla ”*Epäillylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjaa olen pystynyt hahmottamaan, mikä on asiakirjassa esiintyvien ilmaisujen tavoite ja tarkoitus. Lakitekstien ja säännöksiä lisäksi vertailin Suomen ja Iranin esitutkintaa säättäviä lakeja, jotta lakien mahdolliset samankaltaisuudet löytyisivät. Vertailu osoittautui haastavaksi. Samankaltaisuutta lakisanastossa toki on, mutta laki ja säännökset eroavat toisistaan sisällöltään huomattavasti.

Huomattavin eroavaisuus lainsäädännöissä ovat kielelliset oikeudet. Iranissa, jossa puhutaan persian kieltä virallisena kielenä, kielelliset oikeudet eivät ole merkittävässä roolissa lainsäädännössä. Iranin virallinen kieli on persia, vaikka maassa asuu runsaasti myös muuta kuin persiaa käyttäviä ryhmiä. Esimerkiksi arabiaa, azeria ja kurdia puhutaan virallisen persian kielen ohella. Iranissa on käytössä virallisena kielenä persia ja kaikissa viranomaisissa asiointikieli on persia riippumatta siitä, mikä on viranomaisessa asioivan oma äidinkieli. Persiaa puhuu suurin osa Iranissa asuvista ihmisistä, koska koulunkäynti tapahtuu persian kielellä koko maassa.

Myös omasta kokemuksestani Iranissa asuneena tiedän, että Iranissa virastoissa virkailija on velvollinen antamaan palvelua ainoastaan virallisella kielellä persiaksi. Mikäli tilanteessa tarvitaan tulkkia, asiakkaan tulee itse kustantaa tulkkauspalvelu. Mikäli virkailija osaa muitakin kieliä kuin persiaa, saattaa olla mahdollista saada palvelua myös jollain toisella kielellä, mutta laissa ei ole velvoitettu käyttämään virastojen asiointikielenä muita kieliä kuin persiaa.

3 KÄÄNNÖSTEORIAM JA KÄÄNNÖSSTRATEGIAM

Käännösteorioita ja käännösstrategioita on monia. Käännösteorioiden avulla on mahdollista luoda erilaisia käsityökaluja, joiden avulla kääntäjä voi perustella käännöstyössään tekemiään ratkaisuja (Tiittula 2014, 6). Käännösteoriolla tarkoitetaan tutkijoiden kehittämiä teoreettisia malleja, joita hyödynnetään käännöstyössä. Käännösstrategioilla puolestaan viitataan niihin käytännön toimintatapoihin ja ratkaisuihin, joita kääntäjä käännöstyössään käyttää. (Hytönen 2006, 66.) Tutustuin kaikkiin keskeisiin käännösteorioihin ja käännösstrategioihin ja esittelen niistä muutamia opinnäytetyössäni. Varsinaisessa käännösosuosudessa käytän niitä teorioita ja strategioita, jotka mielestäni parhaiten tukevat valitsemani tekstin kääntämistä.

Halttunen siteeraa Saksalaisen filosofin Friedrich Schleiermacherin ajatuksia siitä, että ”todellisen kääntäjän” työ on vaativa, taiteen ja tieteen aloilla. (Halttunen 2016, 12.) Käännettävän tekstin tyyppi eli tekstilaji on merkittävä, ja se määrää omalla tavallaan myös käännöksen suuntaa. Tekstilajeja voivat olla esimerkiksi ruokalajeja, kuten esimerkiksi ruokareseptejä käsittelevät tekstit, rikoksia käsittelevät lakitekstit ja niin edelleen. Immonen tuo esiin Toini Rahtun ajatuksen topiikki-käsitteestä. *Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen* -teoksessa tekstilajit on ajateltu erottuvan toisistaan aiheen perusteella, mutta aihe eli topiikki on vain osittainen selitys tekstilajeille. (Immonen 2011, 14.)

Kuitenkaan topiikin määrittelemisen ei ole niin yksinkertaista, kuin miltä se saattaa aluksi näyttää. Välillä oikean yksittäisen topiikin löytäminen voi olla hankalaa. (Immonen 2011, 14–15.) Tämän opinnäytetyön käännösosuosuutena oleva tekstilajin topiikki on Rahtun (Immonen 2011, 14) määritelmän mukaan rikosta käsittelevä. Ja se sisältää lain ja säännösten kääntämistä suomen kielestä persian kielelle.

On otettava huomioon, että vaikka laki- ja säädöstekstit saattavat olla kankeita ja vaikeasti ymmärrettäviä, olen yrittänyt saada käännöksestä mahdollisimman ymmärrettävän tekstin. Näin myös epäilty, jolla ei ole lakitieteellistä koulutusta tai

taustaa ymmärtää oikeutensa ja velvollisuutensa. Tämä pyrkimykseni myös noudattelee suomenkielistä ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjaa, sillä huomasin, että myös suomenkielisessä versiossa lakiteksti on pyritty muokkaamaan yksinkertaiseen ja helposti ymmärrettävään muotoon. Kun asiakirjan sisältö on yksinkertaistetussa muodossa, kuitenkin lain kirjainta noudattaen, sen sisältö aukeaa mahdollisimman monelle epäilylle. Näin on tarkoitus mahdollistaa oikeuksien toteutuminen kaikkien epäiltyjen kohdalla. Vaikka asiakirjan sisältö on yritetty kirjoittaa ja ilmaista suomenkielisessä versiossa yksinkertaisemmin, teksti on edelleen osittain erittäin vaikealukuinen.

Riitta Suominen (2019) tutkii väitöskirjassaan virkatekstien vaikealukuisuutta lukijan näkökulmasta. Viranomaisten käytössä olevia asiakirjoja ja viranomaisten käyttämää kieltä, eli virkakieltä, pidetään vaikealukuisina kansalaiselle. Vaikealukuisuus esiintyy yleensä tekstissä niin, että se on hyvin kankea ja vaikeasti avattava. (Suominen 2019) Viranomaisten asiakirjat ja ohjeet ovat usein tiivistelmiä laajemmasta tekstistä. Laajemmat tekstit sisältävät laajoja monisyisiä asiakokonaisuuksia ja niiden tiivistäminen lyhyeen muotoon sisällön kärsimättä on melkoinen haaste. Tästä syystä tiivistetyt viranomaistekstit ovatkin informatiivisia ja tekstistä tulee helposti, kankeaa ja vaikeasti ymmärrettävää. Vaikealukuisen tekstin sisältö ei avaudu lukiessa ja tekstin informaatio saattaa jäädä ymmärtämättä.

3.1 Käännösteoriat

Kielen tieteellistä tutkimusta kutsutaan lingvistiseksi tutkimukseksi. Kieli ja kielen tutkimus on tärkeässä roolissa, kun puhutaan käännöksestä tai kääntämisestä. Kääntämisen teoreettinen taito on tärkeä varsinkin aloittelevalla kääntäjälle, sillä sen avulla kääntäjä voi rakentaa pohjan strategisen taidon kehittymiselle. (Kumpulainen 2015, 33.) Aloittelevalla tulkille ja varsinkin aloittelevalla kääntäjälle kääntämisen teoreettinen tuntemus on pohja koko käännösprosessin ymmärtämiselle ja muotoutumiselle. Käännösteorioita on lukuisia ja niiden kaikkien läpikäyminen ei ole opinnäytetyön kannalta tarkoituksenmukaista. Esittelen

seuraavaksi ne käännosteoriat, joita olen hyödyntänyt ja jotka ovat auttaneet minua tässä käänno-prosessissa.

Tässä opinnäytetyössä esittelen lingvistisen-, ekvivalenssi- ja kommunikatiivisen käännosteorian. Lopuksi tärkeimpänä käännosteoriana esittelen skoposteorian. Käännosteoriat auttavat käännoksen rakenteen hahmottamisessa ja siten käännoksestä tulee mahdollisimman selkeä

3.1.1 Lingvistinen käännosteoria

Lingvistisen käännosteorian käsite otettiin käyttöön 1950-luvulla. Tässä käännosteoriassa kielen yksittäisillä osilla, sekä käännettävien sanojen ja niiden vastineiden sekä kieliopin muodoilla on suuri merkitys. (Helin 2008, 15.) Lingvistisessä käännosteoriassa on tärkeää etsiä säännönmukaisia vastineita nimenomaan kielellisestä näkökulmasta. Tämän käännosteorian teoreetikoita ovat muun muassa Andrej V. Fedorov, Jean-Paul Vinay ja Jean Darbelnet. (Tiittula 2014, 20.)

Ekvivalenssikäsitettä käytetään usein lingvistisissä käännosteorioissa. Tällä käsitteellä tarkoitetaan vastaavuutta, ja näiden erilaisten vastaavuusluokkien avulla voidaan tarkastaa käännoistyön vastaavuutta. (Tiittula 2014, 20.) Tämä on toimiva tapa tarkastella käännettyä tekstiä ja arvioida käännetyn tekstin vastaavuutta. Kääntäjän tulee pitää mielessä ekvivalenssikäsite erityisesti tilanteissa, jossa mahdollisesti samalle termille löytyy vaihtoehtoisia vastineita. (Helin 2008, 18.) Tehdessäni käännostä eteen tuli tilanteita, joissa suomenkieliselle termille löytyi vaihtoehtoisia vastineita. Näissä tilanteissa tein käännoksen kaikilla vaihtoehtoisilla vastineilla. Tämän jälkeen luin koko kappaleen ja punnitsin mikä vaihtoehtoista tuntuu luontevimmalta, ja välitti tarkoitettua informaation täsmällisimmin. Lopulliseen käännokseen valitsin tämän sopivimman vaihtoehdon.

Ekvivalenssia on monenlaista, kuten semanttinen ekvivalenssi, dynaaminen ekvivalenssi, funktionaalinen ekvivalenssi ja muodollinen ekvivalenssi. (Helin 2008, 1.) Semanttinen ekvivalenssi keskittyy nimensä mukaisesti semantiikkaan, ja kielellisen vastaavuuden löytämiseen. Dynaaminen ekvivalenssi keskittyy

asiaan, tekstin sisältöön ja tekstin päätarkoitukseen. Dynaamisesta ekvivalenssista seuraa funktionaalinen ekvivalenssi, joka keskittyy tekstin käyttötarkoitukseen eli funktioon. Funktionaalissa ekvivalenssissa on säilytettävä lähtötekstin funktio. Muodollinen ekvivalenssi puolestaan keskittyy tekstin muotoon. (Helin 2008, 18.)

3.1.2 Kommunikatiivinen käännosteoria

Kääntämistä alettiin pitää kommunikointina ja viestintämuotona 1960-luvulla, jolloin alettiin puhua kommunikatiivisesta käännosteoriasta. Kommunikatiivinen käännosteoria keskittyy viestisisällön välittämiseen eteenpäin vastaanottajille. Tämä ajatusmalli toi mukanaan käytännönläheisen tavan ilmaisulle ja viestin välittämiseksi. (Helin 2008, 16.)

Ekvivalenssiteoria kehittyi ensin dynaamiseksi ja myöhemmin funktionaaliseksi ekvivalenssiteoriaksi. Dynaamisen ekvivalenssiteorian mukaisessa käännoksessä pyritään luomaan käännostekstin lukijalle samanlainen olotila kuin minkä lähtöteksti voisi oletettavasti aiheuttaa lukijalle. Ajatus käännoksesta pelkkänä kielellisenä prosessina laajeni tämän teorian myötä. On erityisen tärkeää tuntee molempien työkielten kulttuuria kielen lisäksi, jotta voisi onnistua dynaamisessa ekvivalenssiteorian mukaisessa käännoksessä. Toisaalta on hyvin yksilöllistä, miten kukin henkilö käsittää asiatekstiä, varsinkin jos kyse on tulkinnanvaraisesta tekstistä. (Helin 2008, 17.)

Lisäksi pragmaattisten adaptaatioiden avulla on mahdollista muokata lähtötekstin eri kohtia tai jopa jaksoja niin, että ne sopisivat ja toimisivat paremmin kohdekielellä kulttuuri- ja kieliympäristössä. Näin ollen kyse ei ole pelkästään yksittäisten sanojen ekvivalenssista, vaan tekstin eri osien muutoksista. (Hytönen 2006, 78.) Pragmaattisia adaptaatioita ovat käännosprosessissa esille tulevat lisäykset, poistot, korvaukset ja järjestyksen muutokset. (Vehmas-Lehto 1999, 99–112). Tarkoitukseni on saada käännosteksti kohdelukijalle luontevaksi, tällöin käännoksen kotouttamisaste on hyvin merkittävässä roolissa. Silloin kun käännoksesta halutaan kotoutetumpaa, tulisi käännokseen tehdä enemmän pragmaattisia

adaptaatioita ja tällöin käännöksen kohdekieliselle lukijalle teksti on luontevampi. (Hytönen 2006, 79.)

Valitsemani asiakirjanteksti ei ole tulkinnanvarainen. Teksti on selkeää ja säännökset tulevat suoraan laista. Tämä tietysti helpottaa käännöstyötä. Molempien työkielien kulttuurien tuntemus kielen lisäksi on tärkeää. Myös käännettävän asiakirjan asiasisältö tulee välittää samantyyllisesti kuin se on ilmaistu ja tarkoitettu ymmärrettäväksi lähtötekstissä. (Helin 2008, 19.) Näin ollen tekemäni käännöstyö on enemmän funktionaalisen ekvivalenssiteorian mukainen. Funktionaalissa ekvivalenssiteoriassa lähtötekstin käyttötarkoitus säilytetään ja tässä käännöksessä tekstin informatiivinen luonne säilytetään mahdollisimman samankaltaisena.

3.2 Skoposteoria

Skoposteoria on yksi tunnetuimmista käännösteorioista, jossa lähtötekstin tarkoitus eli funktio on keskeisessä roolissa. Skoposteoriaa pidetään funktionaalisenä käännösteorianä, jossa asiatekstin funktiolle annetaan suuri merkitys. Tekstin funktio on tärkeä, koska se ilmaisee tekstin tavoitteen lukijalle. Skoposteorian eri funktioita voivat olla informatiivinen funktio, ekspressiivinen funktio ja operatiivinen funktio. (Hytönen 2006, 71–72.)

Käännöstehtäväni lähtötekstin funktio on informatiivinen, eli lähtöteksti sisältää sellaista tietoa, joka olisi tarkoituksenmukaista kääntää samalla informatiivisella tavalla. (Hytönen 2006, 72.) Tekemässäni käännöksessä lähtötekstin tarkoitus on hyvin merkittävässä roolissa ja siksi tämä informatiivinen skoposteoria sopii käännöstyöhöni erinomaisesti. Toki lähtötekstin ja kohdetekstin skopokset eli funktiot voivat olla erilaisia, mutta käännöstyössäni olen ollut uskollinen skoposteorian informatiiviselle funktiolle. Skoposteoria on mahdollista hyödyntää sekä lähtötekstilähtöisenä että kohdetekstilähtöisenä käännösteorianä tilanteesta riippuen. Skoposteoria on mahdollista hyödyntää näin molempiin suuntiin, koska se ei ota kantaa siihen tulisiko skopoksen, eli tarkoituksen, olla kohdeteksti vai lähtötekstikeskeinen. (Hytönen 2006, 72.)

3.3 Käännösstrategiat

Kääntämisessä on muistettava, että kyse ei ole pelkästään siitä, että osaa kääntää suoraviivaisesti kielestä toiseen. Kulttuurilla on myös merkitystä ja sanojen monimerkityksisyys ja kielten ilmaisupotentiaali tulisi ottaa huomioon (Kumpulainen 2015, 28). Kääntämisessä tulee muistaa, ettei kyse ole kirjallisen viestinnän kääntämisestä ja välittämisestä, vaan kääntämisessä on kyse myös kulttuurista toiseen kääntämisestä. Tärkeimmät käännösstrategioista ovat kotouttava kääntäminen ja vieraannuttava kääntäminen. (Tiittula 2014, 6.)

Epäilylle tehtävät ilmoitukset -asiakirjan kääntämisessä huomioin käännöstä tehdessäni kulttuuriset seikat, sanojen monimerkityksellisyyden ja erilaiset ilmaisutavat. Koska tarkoitukseni oli tavoittaa alkuperäisen asiakirjan henki ja sisältö ja samalla tehdä käännöksestä mahdollisimman ymmärrettävä punnitsin käyttämiäni ilmaisuja tarkasti. Vaikka asiakirjan taustalla on lakiteksti, joka sinänsä on mahdollisimman yksiselitteinen ja aukoton, on käännöksen pohjana käyttämässäni suomenkielisessä asiakirjassa päästy parempaan ymmärrettävyyteen kuin lakitekstissä. Samaa ymmärrettävyyttä pyrin noudattamaan myös persiankielisessä käännöksessä.

3.3.1 Kotouttava käännösstrategia

Venutin (1995, 20) kehittelemässä kotouttavassa käännöksessä kulttuurisidonnaisten piirteet muunnetaan kohdekulttuuriin sopiviksi. Sitä pidetään käännösstrategiana, jolla pyritään häivyttämään lähtötekstistä kohdekulttuurille vieraat elementit muuttamalla ne kohdeyleisölle tutummaksi. (Hytönen 2006, 77.)

Kotouttavassa kääntämisessä kirjoittaja tuodaan lukijan luo, eli asiat esitetään käännöksen lukijalle hänelle tutussa muodossa. Käännöstekstistä on tarkoitus saada mahdollisimman selkeää ja helppolukuista. (Tiittula, 2014, 6.) Selkeys ja helppolukuisuus on käännöstekstissä tärkeässä roolissa, mutta on myös arvioitava, kuinka tarkoituksenmukaista on kääntää kaikki kohdat kotouttavalla tavalla. Esimerkiksi lakitekstiä käännettäessä on varmistuttava käännöksen

samansisältöisyydestä. Tällöin kotouttavalla käännostavalla kääntäminen ei aina ole tarkoituksenmukaista. Joissakin kohdissa kulttuurien erot näkyvät tekstissä, sillä lakisanasto on oma erityinen sanastolajinsa, joka poikkeaa arkielämässä käytettävästä suomenkielestä. Lakisanaston termit ovat usein vaikeita ymmärtää, vaikka ne ilmaistaisiin äidinkielellä.

Käännöksessä olen huomionut, minkälaiselle kohdeyleisölle käännosteksti on tarkoitettu. Asiakirjan kohdeyleisö on laaja ja monimuotoinen. Laajalla ja monimuotoisella kohdeyleisöllä tarkoitan, että epäiltynä voi olla koulutustasoltaan erilaisia kohdehenkilöitä. Tehdäkseni asiakirjan mahdollisimman ymmärrettäväksi laajalle ja monimuotoiselle kohdeyleisölle, olen suuressa osassa työtäni käyttänyt kotouttavaa käännostrategiaa. Kotouttavan käännostrategian avulla asiakirjasta saa helppolukuisemman ja ymmärrettävämmän. Asiakirjaa saattavat lukea myös henkilöt, jotka eivät tunne suomalaista kulttuuria. Asiakirjaa on ymmärrettävä mahdollisimman hyvin ja aukottomasti ilman suomalaisen kulttuurin tuntemustakin.

Haastavinta kotouttavassa käännostrategiassa on, että lähtötekstin kulttuurissa olevat asiat pyritään kotouttamaan parhaalla mahdollisella tavalla. Eli tarkoituksena on tuottaa sellainen käännos, jonka luettuaan lukijalla tulee olo, että hän lukee alun perin omalla äidinkielellä ja omassa kulttuurissa kirjoitettua tekstiä. (Mäkisalo & Kemppanen 2010, 1.) Toisin sanoen teksti on sujuvaa ja sointuvaa ja kulttuuriset seikat on huomioitu, eikä teksti tunnu tai kuulosta käännostelta.

3.3.2 Vieraannuttava käännostrategia

Venutin (1995/2006) kehittelemässä vieraannuttavassa käännostrategiassa vieras asian jätetään käännosteen. Alkuperäisestä tekstistä voidaan jättää vieras asia käännosteen, koska tekstin halutaan erottuvan oman lähdekulttuurinsa tuotteena. Samalla käännosteen lähestymistapa on avoin käännos, jossa lukija tietää koko ajan lukevansa käännostä. (Hytönen 2006, 77.) Vieraannuttavalla kääntämisellä lukija viedään kirjoittajan luo, eli käännosteen avulla pyritään esittelemään lukijalle vieraan kulttuurin piirteitä, tapoja ja sanoja. On hyvä muistaa, että

vieraannuttavassa kääntämisessä käännöksen ei ole tarkoitus olla helposti lähestyttävä. (Tiittula 2014, 6.) Tekemässäni käännöksessä olen muutamassa kohdassa joutunut käyttämään vieraannuttavaa käännösstrategiaa, esimerkiksi kääntäessäni termiä kielelliset oikeudet. Kerron vieraannuttavan käännösstrategian käytöstä tässä opinnäytetyössä myöhemmin enemmän kappaleessa neljä.

4 EPÄILLYLLE TEHTÄVÄT ILMOITUKSET -ASIAKIRJAN KÄÄNNÖSPRO- SESSI

Opinnäytetyöni oli kääntää ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirja persian kielelle. Toteutin käännoistyön vaiheittain ja monessa eri osassa. Aluksi luin useita kertoja ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjan. Asiakirja vaikutti aluksi erittäin vaativalta ja siinä käytetty kieli oli osittain vierasta, vaativaa ja vaikealukuista. Asiakirjassa on käytetty vaikeita lainopillisia termejä. Ensimmäinen tehtäväni olikin etsiä kattava lainopillinen termistö. Seuraavaksi tehtäväni oli muodostaa termistöstä sanasto. Tämän jälkeen aloitin opinnäytetyöni varsinaisen käännosvaiheen ja aloin kääntää ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirja suomen kieleltä persian kielelle.

Elämme globalisoituneessa maailmassa ja yhä enemmän on tarvetta tulkeille ja erilaisille käännoksille. Usein tulkkaukset ja kääntäminen mielletään prosessiksi, jossa alkuperäistä asiaa halutaan välittää toiselle kielelle ja kulttuurille. (Halttunen 2016, 12.) Tekemässäni käännoistyössä on kyse laista ja säännöksistä. Viestin välittäminen toiselle kielelle ja toisesta kulttuurista tulevalle on silloin vaativampaa. Tämän huomasin konkreettisesti käännoistyötä tehdessäni. Käännettävän tekstin ja sen merkityksien välittäminen toiselle kielelle on monimuotoinen prosessi. Haastavuutta lisäsi vielä se, että käännettävä teksti itsessään pohjautuu lakiin. Lakitermit ja laissa käytettävä kieli poikkeavat arkikäytössä olevasta kielestä ja vaativat erityistä sisällön osaamista ja ammattitaitoa.

Teksti ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjassa on kirjoitettu tiiviisti ja samalla yksinkertaisesti. Tiiviillä ja yksinkertaisella muodolla on tavoiteltu mahdollisimman hyvää ymmärrettävyyttä. Eli sitä että mahdollisimman moni ymmärtää mitkä epäillyn oikeudet ja velvollisuudet ovat, ja voivat turvata asemansa esitutkinta-prosessissa lain tarkoittamalla tavalla. Samalla tiivis muoto palvelee tilannetta, jossa asiakirjaa käytetään. Yhteen asiakirjaan on koottu tietoja useista eri laeista ja lainkohdista. Esitutkintavaiheessa on helpompi käsitellä valmiiksi koottua asiakirjaa kuin etsiä samat hajanaiset tiedot lakikirjasta. Lisäksi eri kieliset

käännökset palvelevat esitutinnan oikeellisuutta. Epäilyllä on oikeus saada tietoa esitutinnasta, jossa on osallisena omalla kielellään.

Käännöksessä olen ottanut myös huomioon, että ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjassa oleva teksti on lähtöisin eri lain kohdista ja säännöksistä. Tutustuin taustalla vaikuttaviin säännösteksteihin aina kun en ollut täysin varma mitä asiakirjassa olevalla lauseella tarkoitetaan. Tällöin tarkistin alkuperäisen lain ja säännökset esivalmistelutöineen, jonka jälkeen pystyin hahmottamaan mihin tekstillä oli pyritty.

4.1 Käännösprosessissa käytettyjä käännösratkaisuja

Epäilylle tehtävät ilmoitukset -asiakirjassa kerrotut oikeudet ja velvollisuudet ovat merkittävä osa esitutkintaprosessia. Minna Kumpulainen (2015) kirjoittaa teoksessa ”*Käännetyt Maailmat*” kumpulatiivisesta näkökulmasta. Kumpulatiivisen näkökulman mukaan kääntäjä ei saa kaikkea viestin välittämiseen tarvittavaa tietoa lähtötekstistä. (Kumpulainen 2015, 28.) Käännöstyön lähtöteksti ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirja sisältää paljon tiivistettyä tietoa. Koska lähtöteksti on tiivistetty versio laajemmasta asiakokonaisuudesta, Kumpulaisen huomio lähtötekstin riittämättömyydestä pitää erityisen hyvin paikkansa. Käännösprosessissa sukelsin lähtötekstin taakse, sen alkujuurille, ja tarkastin eri lainkohdista, mikä on tietyn virkkeen tavoite ja tarkoitus. Lisäksi tutkin persiankielisiä lähteitä. Sopivia termejä tutkin sanakirjoista ja Iranilaisesta lakitekstistä, jotta saisin käännettävästä tekstistä mahdollisimman ymmärrettävää myös persian kielellä.

Seuraavassa esimerkissä avaan, miten olen hyödyntänyt kumpulatiivista näkökulmaa. Lähtötekstissä on kohta:

.... *sukulainen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa...*

kohta käännetty persian kielelle seuraavalla tavalla:

..خویشاوند نسل قبلی یا بعدی..

Ryhdyin siis katsomaan eri lähteistä tämän kohdan tarkoitusta ja tavoitetta, jotta voisin kääntää sen niin kuin se on tarkoitettu ymmärrettävän. Tarkastelin tämän kohdan tarkoitusta Suomen lainkohdista ja katsoin termeille vastineita luotettavista persian kielisistä lähteistä. Tämän kohdan termeille, ”ylenevässä ja alenevässä *polvessa*” löytyy persian kielinen vastine, jotka ovat, ”*so uudi* (صعودی)” ja ”*nozuuli* (نزولی)”. Kyseiset persian kieliset vastineet ovat vaikeasti ymmärrettäviä ja voi olla, että persian kielinen lukija ei ymmärrä lauseen tarkoitusta. Lauseen tarkoitus siinä tapauksessa on, ”*suoraan ylöspäin ja suoraan alaspäin*”. Farsi-suomi sanakirjan (Pohjanlehto, 2014) ja suomi-persia sanakirjan (Vazvan, 1990) avulla löysin helpomman ja ymmärrettävämmän vastineen. Löytämäni vastineet ovat, ”*bäedi, ghäbli* (قبلی، بعدی)”. Tässä käännöskohdassa ”*suoraan*” sana on poistettu persian kielisestä versioista ja ”*ylenevän ja alenevan*” sijasta on käytetty ”*tuleva ja entinen*” vastineita. Tämän kohdan käänöksessä sain apua ja ohjeita lisäksi työelämänohjaajaltani.

Sukulainen sanana ymmärretään laajemmin persian kielessä kuin suomen kielessä. Sukulaisesta puhuttaessa tarkoitetaan vertikaalisesti molempiin suuntiin menevää laajempaa kokonaisuutta. Sukulaisiin lasketaan lähtöperheestä pikkuserkkujen perheeseen saakka kaikki henkilöt. Sukulainen-sanalle vastineen löytäminen oli haastavaa. Jopa perhe-sana ymmärretään laajemmin, kuin mitä tässä käännöksen kohteena olevassa asiakirjassa halutaan viestiä.

Käännöstyön eri vaiheissa käännettävän tekstin informatiivinen funktio korostui. Alla esittelen esimerkin, jossa käydään läpi käännettävän tekstin informatiivinen funktio. Funktio on säilytetty myös käännettyssä tekstissä:

.... *oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksen selvittämiseen ja oikeus puhua...*

kohta käännetty persian kielelle seuraavalla tavalla:

..حق عدم کمک به حل و فصل جرم و حق سخن گفتن ..

Näissä edellä mainituissa kohdissa olen pyrkinyt korostamaan asiakirjan informatiivista luonnetta. Lähtöteksti on muutenkin informatiivinen, mutta näissä

edellä mainituissa kohdissa tekstin informatiivinen luonne erityisesti korostui. Persian kielessä käännöksessä ”*myötävaikuttamatta*” sanan merkitys korostui ”*ädäme komäk be häl vä fäsl* (عدم کمک به حل و فصل)” vastineella. Vastineella korostetaan sitä, että rikoksen selvittämisen prosessissa on oikeus olla tekemättä yhteistyötä viranomaisten kanssa. Tällä sanavalinnalla korostetaan lähdetekstin tarkoitusta.

Seuraavassa tuon esiin lähtötekstissä olevia kohtia, joissa käytin kotouttavaa käännösstrategiaa. Kotouttavaa käännösstrategiaa käytin käännösprosessissa usein ja alla esitän käytetystä strategiasta kaksi esimerkkiä.

”saa OK 17 luvun 17 §:n mukaan kieltäytyä todistamasta.”

kohta käännetty persian kielelle seuraavalla tavalla:

..بر اساس بند ۱۷ ماده ۱۷ آئین دادرسی مدنی، از شهادت دادن خودداری نماید..

Mikäli asiakirjan ilmauksen kääntää persian kielelle sanatarkasti, ilmaisu ei tule ymmärretyksi. Suoralla käännöksellä ei voi välittää viestiä kohdeyleisölle siten kuin se on alkuperäisessä asiakirjassa tarkoitettu. Tästä syystä olen käyttänyt käännöksen tässä kohdassa kotouttavaa käännösstrategiaa. Koska kääntämisessä on kyse viestin välittämisestä, eikä niinkään suorasta käännöksestä, koen että kotouttava käännösstrategia on paras keino saavuttaa mahdollisimman suuri selkeys ja ymmärrettävyys.

Tässä kohtaa asiakirjassa on käytetty lyhennettä oikeudenkäyntikaaresta ”(OK)”. Lyhennettä on käytetty merkitsemään lainkohtaa, josta asiakirjassa oleva ilmaisu on peräisin, ts. johdattaa lukija halutessaan oikean alkuperäisen lähteen äärelle. Aluksi ajattelin käyttää vieraannuttavaa käännösstrategiaa, koska kyseessä on lain nimi (oikeudenkäymiskaari). Tästä syystä ajattelin, että ”OK”-lyhenteen kääntäminen persian kielelle ei ole välttämätöntä. Aluksi suunnittelemani vieraannuttama käännösstrategia ei sopinut lain kohdan ”OK 17 luvun 17 §:n mukaan” kääntämiseen.

Huomasin myös, että pykälä merkin, jolla merkitään suomen laissa eri lainkohtia, kääntäminen persiaksi on vaikeaa. Suomessa on vakiintunut käytäntö, jonka mukaan säädökset jaetaan pykäliin, ja niistä käytetään merkkiä "§" (Tieteen termipankki). Tämän määritelmän ja selityksen mukaan ja sanakirjan avulla, löysin pykälä merkinnälle vastineen, joka on persian kielellä *"bānd (بند)"*. Kyseistä vastinetta käytetään Iranin lain säädännössä. Löysin oikeudenkäyntikaarelle "OK" vastineen sanakirjan (Pohjanlehto, 2014) avulla, joka on *"aaine daad rāsie mādāni (آئین دادرسی مدنی)"*. Iranissa kyseistä vastinetta käytetään oikeudessa. Koska molempien merkkien vastine persian kielessä tuntui löytyneen ja olevan linjassa suomessa käytettyjen vastaavien merkintöjen kanssa, päätin käyttää niitä käännöksessä. Tämän kohdan käännösstrategiana käytin kotouttavaa käännösstrategiaa ja pyrin välittämään lähtötekstin merkityksiä lukijalle.

Seuraavan esimerkin avulla on tarkoitus kertoa käyttämästäni vieraannuttavasta käännösstrategiasta, jota käytin asiakirjan neljännen alaotsikon kohdalla:

"..Kielelliset oikeudet.."

kohta käännetty persian kielelle seuraavalla tavalla:

..حقوق مربوط به زبان..

Tässä vaiheessa suora käännös ei ollut tarkoituksenmukaista, eikä kyseistä kohtaa voinut kotouttaa. Iranissa ei ole vastaavia kielellisiä oikeuksia eikä kieleen liittyvää lainsäädäntöä kuin suomessa. Tästä syystä käytin vieraannuttavaa strategiaa ja käänsin virkkeen niin, että lukija huomaa, että kyseinen termi on käännös. Oli vaikeaa löytää *"kielelliset"* termille vastine persian kielessä, koska sana on monikossa ja monikoksi käännetty versio kuulostaa oudolta ja vaikeasti ymmärrettävältä. Käänsin *"oikeudet"* termiä monikossa persian kielelle, joka on *"hoghuugh (حقوق)"*. Käytin *"kielelliset"* termille vastineeksi *"mārbut be zāban (مربوط به زبان)"*. Sanatarkasti vastine tarkoittaa *"kieleen liittyvä"* ja *"oikeudet"* termin mukaan, niin tarkoittaa *"kieleen liittyvä oikeudet"*. Kielen liittyvä on yksikkö muodossa ja oikeudet on monikko muodossa. Suomeen käännettynä sanojen yksikön ja monikon sekoittaminen samassa lauseessa kuulostaa epäluontevalta ja väärältä, mutta persiaksi lause on ymmärrettävä. Oikeudet on monikossa ja se vaikuttaa kieleen liittyvän kohtaan niin, että se muuttaa virkkeen monikoksi.

Kielelliset oikeudet on Suomessa tuttu käsite, johtuen Suomen kielipolitiikasta ja kielellisten oikeuksien historiasta. Iranissa, jossa virallisia kieliä on vain yksi, persia, kielellisiä oikeuksia ei ole. Iranissa on käytössä yksi virallinen virkakieli, eli persian kieli, jota kaikki joutuvat käyttämään asioidessaan virastoissa. Käytäntö pätee myös tilanteissa, joissa oma äidinkieli on joku muu kuin persia. Uskon viestin välittyvän, vaikkakin tässä kohtaa olen käyttänyt vieraannuttavaa käännösstrategiaa.

4.2 Kääntämisen kohdekielten hallinta

Kumpulainen (2015) pohtii, että kääntämisessä on tärkeää hallita molemmat kielet ja kulttuurit. Lisäksi on hahmotettava, minkälainen funktio käännöksellä on. Eli mitä siinä halutaan sanoa ja miten. On myös tärkeää huomioida, miksi käännös tehdään ja onko lähtöteksti sellaisenaan riittävä. Mikäli lähtöteksti ei ole riittävä, mistä voisi saada tukea ja lisätietoa käännettävään tekstiin? Näitä edellä mainittuja taitoja kutsutaan kääntämisen kompetenssiksi eli kääntämisen taidoksi. (Kumpulainen 2015, 28.) Käännöstyötä tehdessäni hyödyin siitä, että tunnen hyvin sekä Suomen että Iranin kulttuurit. Lähdetekstin aiheuttaessa haasteita etsin tietoa monipuolisesti sekä lainsäädännöstä, että muusta lähdekirjallisuudesta. Erityisesti kiinnitin huomiota lähdetekstiin ja sen sanavalintoihin, mutta tarkistin sanavalintojen taustaa myös esimerkiksi esitutkintalaista. Tehdessäni käännöstyötä minulla oli mahdollista hyödyntää myös kurdinkielistä käännöstä samasta asiakirjasta, tosin kurdinkielisessä käännöksessä oli huomattavia puutteita, joten sitä hyödynsin lopullisessa työssäni hyvin marginaalisesti.

Kääntäjänä minun on hallittava molemmat kielet, sekä suomen kieli että persian kieli. Kielitaidon lisäksi minun on myös osattava näiden kielten rakenteelliset erot ja se, että miten kieliä tulisi käyttää mahdollisimman sujuvasti. Valmistauduin tähän käännöstyöhön lukemalla samanlaisia aiheita persian kielellä, jotta voisin nähdä, miten tämän tyyppisten tekstien kohdalla lauseen rakenteet on muodostettu.

5 POHDINTA

Olen kääntänyt ”*Epäilylle tehtävät ilmoitukset*” -asiakirjan suomen kielestä persian kielelle, ja samalla kommentoin käännösprosessissa esiintyneitä haasteita ja tekemiäni ratkaisuja. Suomessa esitutkintaviranomaisilla on käytössä asiakirja, jossa epäilylle kerrotaan oikeudet ja velvollisuudet esitutkintaprosessissa ennen kuulustelua ja/tai alustavaa puhuttelua. Toteutin opinnäytetyöni kommentoituna käännöksenä. Kommentoidussa käännöksessä tehdään käännöstyötä ja samalla tuodaan esiin erilaisia käännösteorioita, joiden avulla erilaiset käännösstrategiat on toteutettu. Näin käännöksestä on nähtävissä prosessi, jossa se on muotoutunut. Samalla käännöstä ja sen onnistumista on helpompi arvioida, kun kääntäjä on perustellut tekemänsä valinnat eri käännösteorioiden ja käännösstrategioiden avulla.

Opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa tutustuin käännösteorioihin ja käännösstrategioihin. Sekä käännösteoria että käännösstrategia olivat minulle tuttuja käsitteitä, mutta opinnäytetyötä tehdessä asiantuntemukseni sekä käännösteorioista, että käännösstrategioista kasvoivat. Aloitin käännösprosessin lukemalla kääntämisen kohteena olleen lähdetekstin ja samalla kiinnitin huomiota vaikeisiin termeihin. Tämän jälkeen etsin termeille sopivia vastineita luotettavista lähteistä. Luotettavina lähteinä tässä käännöstyössä toimivat suomi-persia-suomi sanakirjat, Suomen ja Iranin viralliset lainsäädännön verkkosivut ja lukuisat muut kirjallisuuslähteet. Vaikeiden termien käännösten löytämiseen käytin lähteenä sanakirjaa, sekä Suomen lainsäädännön verkkosivuja (Finlex) ja Iranin lainsäädännön verkkosivuja (Dadrah).

Kääntäminen oli sekä haastavaa, että mielenkiintoista. Lähdetekstin käännös vei paljon aikaa, ja tämän takia jouduin suunnittelemaan aikataulutukseni opinnäytetyön osalta uudestaan. Samalla kun tein käännöstä, mietti mitä käännösteoriaa oli tarkoituksenmukaisinta käyttää, ja mihin käännösstrategiaan eri tilanteissa kannattaa nojautua. Käännösprosessin haastavuutta lisäsi käännösprosessin teoreettinen luonne. Pohdin aktiivisesti prosessin aikana käyttämiäni käännösteorioita ja niiden toimivuutta käsillä olevaan tekstinkohtaan. Samoin heijastelin

käännösstrategioiden käyttöä käännoistyössäni. Nämä pohdinnat osaltaan hidastivat käännösprosessia, mutta toisaalta lisäsivät asiantuntijuuttani käännösten tekijänä.

Käännöksen valmistuttua lähetin käännöksen auktorisoidulle kääntäjälle, joka toimi opinnäytetyöni työelämäohjaajana. Hänen kanssaan kävimme läpi sekä lähtötekstiä, että kohdetekstiä. Muutamassa kohdassa oli epätasällisiä käännöksiä, joista sain palautetta työelämäohjaajaltani. Saadun palautteen ja ohjeiden avulla korjasin käännöksen ja lähetin sen uudestaan tarkistettavaksi.

Mitä sitten huomioin opinnäytetyötä tehdessäni. Ensinnäkin huomasin, että pidän kääntämisestä ja käännoistyöstä. Usein käännoistyötä tehdessäni ja eri käännösteorioita ja -strategioita lukiessani mietin, että voisin hyvinkin tehdä tulevaisuudessa vastaavanlaisia töitä. Kaikista haastavinta on ollut oikeiden kielellisten vastineiden löytäminen. Kieli kehittyy ja muuttuu jatkuvasti. On haastavaa pysyä mukana kielen kehityksessä, mikäli asuu toisessa maassa, eikä käytä kieltä päivittäin. Vastaavasti se kieli, jota käyttää päivittäin vahvistuu, ja siitä on helpompi löytää tarvittavat hyvin toisiaan vastaavat termit.

Opinnäytetyön aikana opin ymmärtämään paremmin käännösalan eri teorioita ja kääntäjien käytössä olevia käännösstrategioita ja sen, että eri teorioilla ja strategioilla on ratkaiseva rooli käännösprosessissa. Ilman käännöstieteen tuottamia teorioita ja kääntämisen avuksi luotuja strategioita kääntäjä ei välttämättä saa tuotettua riittävän hyvää ja laadukasta käännöstä. Pelkästään kielten osaaminen ei riitä eikä tee henkilöstä kääntäjää, vaan käännösteorioiden ja strategioiden hallinnalla on suuri vaikutus. Tästä syystä koulutus on avainasemassa, sillä kouluttamattoman kääntäjän teoreettiset puutteet vaikuttavat väistämättä käännoistyöhön.

Olen itse lukenut useita persiankielisiä käännöksiä esimerkiksi terveyskeskuksissa ja neuvoloissa. Olen huomannut niissä paljon virheitä ja niiden kieli on ollut kömpelöä tai kankeaa. Näissä tilanteissa huomaa, että kääntäjällä ei ole ollut tarvittavaa koulutusta, eikä kääntäjän ammattitaitoa. Kääntäjällä tulisi olla kääntäjän koulutus, jotta hän olisi pätevä. Lisäksi kääntäjän tulisi olla kahden kulttuurin

ammattilainen, jotta hän pystyy analysoimaan kulttuurien ja tapojen erilaisuutta ja ilmaisemaan asiat ymmärrettävällä, tilanteeseen sopivalla ja yksiselitteisellä tavalla.

Kääntäjän on jatkuvasti opiskeltava ja kehitettävä osaamistaan ja taitojaan. Lisäksi hänen on päivitettävä käyttämiään kieliä. Kääntäjän on noudatettava kääntäjän ammattisäännöstöä. (Suomen kääntäjien ja tulkkienliitto 2019.) Kääntäjän pitää osata käännösalan teorioita ja strategioita. Mielestäni teorioiden ja strategioiden tietoinen hyödyntäminen eri käännöksissä täydentävät toisiaan ja se auttaa kääntäjää tekemään mahdollisimman tarkoituksenmukaisen ja täsmällisen käännöksen.

LÄHTEET

- Dadrah (2019). Danesh. Category. Ghavanin va mosavabat. Saatavilla 20.11.2019. <http://dadrah.ir/danesh/>
- European Justice. Finland. Oikeuteni rikostutkinnan aikana ja ennen oikeudenkäynnin alkua. Saatavilla 5.8.2019. https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-FI-maximizeMS-en.do?clang=fi&idSubpage=2#No6
- Halttunen, J. (2016). *Kielelliset oikeudet osana oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä esitutkintavaiheessa* (Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteiden laitos). Saatavilla 15.11.2019. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20161222/urn_nbn_fi_uef-20161222.pdf
- Helin, I. & Yli-Jokipii, H. (2008). *Kohteena käänös.* Uusia näkökulmia kääntämisen ja tulkkauksen tutkimiseen ja opiskelemiseen. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hytönen, N. & Rissanen, T. (toim.) (2006). *Käden käännteessä.* Helsinki: Otavan kirjapaino.
- Immonen, L. & Pakkala-Weckström. & Vehmas-Lehto. (toim.) (2011). *Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen.* Helsinki: Hakapainon kirjapaino.
- Kumpulainen, M. (2015). *Kääntäjä – viestinnän asiantuntija.* Teoksessa S. Aaltonen, Siponkoski, N. & Abdallah, K. (toim.) *Käännetty maailmat: Johdatus käänösviestintään* (23–39). Helsinki: Gaudeamus.
- L 1231/2007. Laki auktorisoiduista kääntäjistä. Saatavilla 16.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071231#a1231-2007>
- L 301/2004. Ulkomaalaislaki. Saatavilla 15.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>
- L 4/1734. Oikeudenkäymiskaari. Saatavilla 16.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004>
- L 423/2003. Kielilaki. Saatavilla 19.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423#L8P35>

- L 434/2003. Hallintolaki. Saatavilla 16.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>
- L 805/2011. Esitutkintalaki. Saatavilla 15.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805#L4>
- Mäkisalo, J. & Kemppanen, H. (2010). *Frekvenssejä ja reseptiota: Kaksi näkökulmaa kotouttamiseen ja vieraannuttamiseen*. MikaEL1, Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu. Saatavilla 2.6.2019 https://www.sktl.fi/@Bin/40731/Makisalo%26Kemppanen_MikaEL2010.pdf
- Oikeusministeriö i.a. *Kielelliset oikeudet*. Saatavilla 15.11.2019. <https://oikeusministerio.fi/kielelliset-oikeudet>
- Pohjanlehto, P. (2014). *Farsi-suomi suursanakirja*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (2019). Etusivu. Kääntäminen ja tulkkaus. Saatavilla 21.11.2019. https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/
- Suomen kääntäjien ja tulkkieliitto (2019). Auktorisoitu kääntäminen. Saatavilla 16.11.2019. https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/auktorisoiu-kaantaminen/
- Suomen kääntäjien ja tulkkieliitto (2019c). Auktorisoituna kääntäjänä toimiminen. Saatavilla 16.11.2019. https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/auktorisoiu-kaantaminen/auktorisoidun-kaantajan-ohjeet/1-auktorisoiu-kaantajana-toim/
- Suominen, R. (2019). Virkatekstin käytettävyys: Pöytäkirjasta verkkotekstiksi ja sosiaalisen median päivitykseksi (Väitöskirja, Tampereen yliopisto). Saatavilla 15.11.2019. <chrome-extension://oemmnadbldboiebfnlad-dacbfmadadm/https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116307/978-952-03-1174-2.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Tieteen termipankki (2019). Pykälä. Saatavilla 17.11.2019. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:pyk%C3%A4l%C3%A4>
- Tiittula, L. (2014). Johdatusta kääntämiseen ja käänntieteeseen. Saatavilla 2.6.2019. <http://docplayer.fi/21520733-Johdatusta-kaantamiseen-ja-kaannostieteeseen.html>

Vazvan, H. & Vazvan, S. & Vazvan, B. (1990). *Suomi-persia sanakirja*. Espoo: Haffan (Behrooz) Zarei Vazvan.

Vehmas-Lehto, I. (2007). *Kääntäjän työ*. Teoksessa R. Oittinen & P. Mäkinen (toim.), *Alussa oli käänös*. (35–49). Tampere: Tampere University Press.

LIITE 1. Suomenkielinen asiakirja: Epäilylle tehtävät ilmoitukset

Ennen kuulustelua/alustavaa puhuttelua epäillylle ilmoitettavat asiat

Rikosepäilyä koskevat tiedot

Teillä on oikeus tietää, mihin tekoon rikosepäily perustuu. Poliisi antaa tietoja myös sellaisen teon mahdollisista seuraamuksista.

Oikeus avustajaan

Teillä on oikeus puhua luottamuksellisesti valitsemanne avustajan kanssa jo ennen kuulustelua / alustavaa puhuttelua. Avustaja on poliisista riippumaton, mutta poliisi voi auttaa ottamaan yhteyttä avustajaan. Joissakin tapauksissa avustajan apu kustannetaan valtion varoista. Avustajalla on oikeus olla läsnä kuulusteluissa, mutta tätä oikeutta voidaan joissain tilanteissa rajoittaa. Avustajana esitutkinnassa saa toimia asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai erillisen luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja. Voitte pyytää lisätietoja poliisilta.

Oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksen selvittämiseen ja oikeus puhua

Teillä on oikeus olla myötävaikuttamatta sen rikoksen selvittämiseen, josta teitä epäillään. Teillä on myös oikeus olla vastaamatta poliisin kyseistä rikosta koskeviin kysymyksiin. Teillä on halutessanne oikeus puhua ja vastata poliisin kysymyksiin, jotka koskevat väitettyä rikosta. Kertomianne tietoja voidaan käyttää oikeudenkäynnissä näyttönä teitä vastaan. Tietojen kertominen saattaa olla myös etujenne mukaista. Avustaja voi auttaa teitä päättämään tästä.

Oikeus kieltäytyä todistamasta

Jokaisella on oikeus kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen saattaisi hänet ja häneen tietyssä läheisessä suhteessa olevan henkilön syytteen vaaraan tai myötävaikuttaisi hänen tai häneen mainitussa suhteessa olevan henkilön syyllisyyden selvittämiseen (asianosaisen nykyinen tai entinen aviopuoliso taikka nykyinen avopuoliso, sisarus, sukulainen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka se, jolla on vastaavanlainen parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde asian-osaiseen, saa OK 17 luvun 17 §:n mukaan kieltäytyä todistamasta).

Kielelliset oikeudet

Kansalliskieliselle: Esitutkinnassa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Joissakin tilanteissa poliisin on käytettävä poliisin kanssa asioivan henkilön kieltä, ja muissa tapauksissa poliisin on huolehdittava tulkkauksesta. Saamenkielisellä on oikeus käyttää esitutkinnassa saamen kieltä Lapin poliisilaitoksen alueella.

Muille: Jos ette ymmärrä tai osaa puhua riittävästi poliisin käyttämää kieltä, teillä on oikeus tulkkausapuun valtion varoista. Tulkki voi auttaa keskusteluissa avustajan kanssa, ja hänellä on keskusteluja koskeva vaitiolovelvollisuus.

Teillä on oikeus saada kirjallinen tai suullinen käännös asian kannalta keskeisten asiakirjojen olennaisista osista tai keskeisestä asiakirjasta tehdystä yhteenvedosta. Käännös annetaan aina poliisin tekemästä pidättämisestä koskevasta ratkaisusta tai tuomarin mahdollisesti antamasta vangitsemispäätöksestä, mahdollisista syytteistä ja tuomiosta. Käännös asiakirjasta voidaan antaa suullisesti, kun oikeusturvanne ei edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Asianosainen (yleensä epäilty tai uhri) voi luopua oikeudestaan käännökseen. Luopuminen tarkoittaa, että kyseisessä rikosasiassa on yhä oikeus tulkkaukseen, mutta sen rikosasian käsittelyyn kuuluvia viranomaisen kirjallisia ilmoituksia tai päätöksiä ei käännetä. Luopuminen ei vaikuta muiden rikos- tai hallintoasioiden käsittelyssä ilmenevään tulkkauksen tai kääntämisen tarpeeseen. Käännösoikeudesta luopuminen ilmaistaan selkeän yksiselitteisesti ja luopuminen on täysin vapaaehtoista.

Kutsussa tai muutoin ennen kuulustelua ilmoitettavat asiat

Velvollisuudet

Jokaisella on velvollisuus kutsusta saapua esitutkintaan, jos on syytä olettaa, että häneltä saadaan selvitystä rikoksesta tai jos hänen läsnäolonsa esitutkintatoimenpidettä suoritettaessa on muuten tarpeen rikoksen selvittämiseksi. Kutsun saaneen on saavuttava kutsuvan esitutkintaviranomaisen lähimpään tarkoitukseen sopivaan toimipaikkaan tai muun esitutkintaviranomaisen vastaavaan toimipaikkaan. Epäilty on velvollinen olemaan läsnä

esitutkinnassa kerrallaan enintään 12 tuntia, tai jos pidättämisen edellytykset täyttyvät, enintään 24 tuntia.

Poliisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta sekä esitutkintaa varten saadut tai laaditut asiakirjat ovat yleensä salassa pidettäviä, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimessa. Salassa pidettävän tiedon saaja ja hänen asiamiehensä eivät saa luovuttaa tai ilmaista sivulliselle salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin häntä itseään. Salassapitovelvoitteen rikkominen on rangaistava teko. Voitte pyytää lisätietoja poliisilta.

Jokaisen on ilmoitettava poliisille henkilötietonsa. Väärän tai harhaanjohtavan tiedon antaminen ja henkilötietojen antamisesta kieltäytyminen ovat rangaistavia tekoja.

Oikeudet

Teillä on oikeus:

- selvittää ja esittää teidän puolestanne vaikuttavia seikkoja ja todisteita,
- saada tieto esitutkintaan johtaneista ja siinä ilmi tulleista seikoista esitutkinnan aloittamisen jälkeen (tätä oikeutta voidaan rajoittaa, kun esitutkinta on kesken),
- esittää itse tai avustajan tai kuulustelijan välityksellä kysymyksiä muulle kuulusteltavalle asian selvittämiseksi,
- pyytää kuulustelujen ja muiden esitutkintatoimenpiteiden suorittamista,
- pyytää kuulustelutodistaja paikalle,
- tarkastaa kirjattu tai tallennettu kuulustelukertomuksenne,
- edistää rikoksen selvittämistä tai pyrkiä estämään tai poistamaan sen vaikutuksia. Tuomioistuin voi myös ottaa tällaisen toiminnan huomioon rangaistusta mitatessaan.
- pyytää asiakirjoja pidettäväksi salassa: tästä avustajanne, tuomioistuin tai poliisi voi antaa lisätietoja
- saada tietää milloin voidaan määrätä puolustaja
- saada tietää sovittelumahdollisuudesta sekä
- saada tietää kirjallisesta menettelystä.

LIITE 2. Persiankielinen asiakirjakäännös: موضوعاتی که باید به مضمون اطلاع داده شوند

(3) 1 موضوعاتی که باید به مظنون اطلاع داده شوند

مواردی که باید قبل از بازجویی/ مصاحبه اولیه به مظنون اطلاع داده شود

اطلاعات مربوط به ظن به جرم

شما حق دارید بدانید که این ظن بر چه اساس استوار است. پلیس همچنین اطلاعاتی در مورد پیامدهای احتمالی چنین اقدامی ارائه می دهد.

حق دسترسی به مشاور حقوقی

شما حق دارید حتی قبل از بازجویی / مصاحبه اولیه با مشاور حقوقی مورد نظر خود محرمانه صحبت کنید. مشاور حقوقی مستقل از پلیس، است اما پلیس جهت تماس با مشاور، حقوقی می تواند به شما کمک کند. در برخی موارد هزینه کمک کردن مشاوره حقوقی از طریق منابع دولتی پرداخت میشود. مشاور حقوقی این حق را دارد که در بازجویی حضور داشته باشد اما این امر در شرایط خاص ممکن است محدود شود. در تحقیقات اولیه وکیل، مشاور حقوقی عمومی یا مشاور حقوقی با مجوز ویژه به عنوان مشاور حقوقی اجازه فعالیت دارند. می توانید اطلاعات بیشتر را از پلیس درخواست کنید.

حق عدم کمک به حل و فصل جرم و حق سخن گفتن

شما حق دارید در تحقیق درباره جرمی که به آن مظنون، هستید کمک نکنید. شما همچنین حق دارید که به سؤالات پلیس درباره جرم مورد نظر پاسخ ندهید. شما حق دارید در صورت تمایل در مورد جرم ادعا شده نسبت به شما و موارد مربوط به آن با پلیس صحبت کرده و به سؤالات پلیس پاسخ دهید. اطلاعاتی که از شما گرفته میشود را می توان علیه شما در دادگاه به کار برد. همچنین اطلاعاتی که از شما گرفته، میشود میتواند به نفع شما باشد. در این زمینه مشاور حقوقی میتواند در تصمیم گیری به شما کمک کند.

حق خودداری از شهادت

هرکسی حق دارد تا آنجا که شهادت دادن ممکن است او و یا شخصی که با او رابطه نزدیکی دارد را در خطر اتهام قرار دهد و یا در روشن شدن تقصیر او یا شخصی که با او رابطه نزدیکی دارد کمک، کند از شهادت دادن اجتناب کند (همسر قانونی فعلی یا قبلی طرف دعوا یا همسر فعلی او که بدون پیوند ازدواج با هم زندگی می،کنند برادر و،خواهر خویشاوند نسل قبلی یا بعدی و یا حتی کسی که رابطه مشابهی با طرف دعوا دارد یا رابطه ای شبیه خویشاوندی نزدیک با طرف دعوا، دارد اجازه دارد بر اساس بند 17 ماده 17 آئین دادرسی، مدنی از شهادت دادن خودداری نماید).

حقوق مربوط به زبان

(3) موضوعاتی که باید به مظنون اطلاع داده شوند

در مورد اشخاصی که به زبان قانونی کشور صحبت می کنند: در تحقیقات مقدماتی هر فردی حق دارد از زبان فنلاندی یا سوئدی استفاده کند. در بعضی موارد پلیس باید از زبان شخصی که به پلیس مراجعه می کند استفاده کند و در مواردی غیر از این پلیس باید تدارکات لازم جهت ترجمه را فراهم نماید. در تحقیقات مقدماتی کسانی که به زبان سامی صحبت می کنند این حق را دارند که در اداره پلیس منطقه، لاپلند از زبان سامی استفاده کنند.

برای سایرین: شما این حق را دارید اگر زبانی که پلیس از آن استفاده می کند را نمی فهمید یا به اندازه کافی نمی توانید به آن زبان صحبت کنید، امکانات ترجمه با هزینه دولت استفاده کنید. مترجم می تواند در گفتگوها به همراه مشاور حقوقی به شما کمک کند و مترجم در مورد گفتگوها موظف به رازداری می باشد.

شما حق دارید از قسمت های اصلی اسناد و مدارکی که از نظر موضع مورد نظر مهم می باشند و یا از خلاصه تهیه شده از چنین اسناد و مدارکی ترجمه کتبی یا شفاهی دریافت نمایید. همیشه در موارد مربوط به تصمیمات گرفته شده در مورد بازداشت هایی که پلیس انجام می دهد یا حکم حبس احتمالی صادر شده توسط قاضی و نیز اتهام و حکم، احتمالی ترجمه داده می شود. در مواردی که تأمین حقوق قانونی شما انجام ترجمه کتبی را ایجاب نکند ترجمه اوراق ممکن است به صورت شفاهی به شما داده شود.

طرف دعوا (معمولاً مظنون یا قربانی) ممکن است از حق ترجمه خود چشم پوشی کند. چشم پوشی کردن به این معنی است، که در مورد موضوع جرم مورد نظر هنوز هم حق برخورداری از مترجم محفوظ است اما اظهارات کتبی یا تصمیمات مقام درگیر در دادرسی، کیفری دیگر ترجمه نخواهد شد. چشم پوشی کردن از حق، ترجمه تأثیری در رسیدگی به سایر امور کیفری یا اداری و نیاز آن به ترجمه شفاهی یا کتبی را ندارد. چشم پوشی از حق ترجمه بطور شفاف و واضح بیان شده و کاملاً داوطلبانه است.

مواردی که باید در احضاریه یا به طور کل قبل از مصاحبه اعلام شود

وظایف

در صورتی که بتوان فرض نمود که حضور یک شخص در تحقیقات مقدماتی به تحقیق در مورد موضوع و روشن شدن ابعاد آن کمک می کند و یا حضور وی کلاً در هنگام انجام تحقیقات اولیه برای روشن شدن موضوع ضروری است، این شخص موظف است که در تحقیقات مقدماتی حضور داشته باشد. شخص احضار شده باید در نزدیکترین محل مورد نظر تحقیقات مقدماتی که احضار شده یا در محل مشابه، دیگر برای انجام تحقیقات مقدماتی حضور یابد. مظنون موظف است که هر مرتبه حداکثر ۱۲ ساعت، و یا در صورتی که پیش شرط های بازداشت وجود داشته باشد، حداکثر ۲۴ ساعت در محل تحقیقات مقدماتی حضور داشته باشد.

(3) موضوعاتی که باید به مظنون اطلاع داده شوند

گزارشات انجام شده به پلیس در مورد جرم و همچنین موارد بدست آمده برای تحقیقات مقدماتی یا اسناد گردآوری، شده معمولاً مخفی نگه داشته می شوند تا اینکه موضوع در دادگاه مطرح شود. دریافت کننده اطلاعات محرمانه و نماینده وی حق افشای اطلاعات محرمانه را که به افراد دیگری به غیر از خود او مربوط، میشوند به اشخاص ثالث را ندارند. نقض وظیفه حفظ اسرار عملی قابل مجازات است. می توانید از پلیس تقاضای اطلاعات بیشتری نمایید.

همه باید اطلاعات شخصی خود را به پلیس گزارش دهند. ارائه اطلاعات غلط یا گمراه کننده و امتناع از ارائه اطلاعات شخصی، مشمول مجازات خواهند بود.

حقوق

شما حق دارید:

- موارد و شواهدی که به نفع شما هستند را بررسی و روشن نموده و ارائه کنید.
- اطلاعاتی را که منجر به تحقیقات مقدماتی شده و حقایقی که بعد از تحقیقات مقدماتی محرز شده اند، را دریافت کنید. (وقتی که تحقیقات مقدماتی در جریان، است این حق را می توان محدود کرد) .
- جهت حل، موضوع سوالات خود را از طریق مشاور حقوقی یا بازپرس به شخص دیگر مورد بازجویی قرار گرفته، شده مطرح نمایید.
- درخواست انجام بازجویی و اقدامات دیگر مرحله تحقیقات مقدماتی را بنمایید.
- درخواست حضور شاهد در جلسه بازجویی را بنمایید.
- گزارش ثبت شده یا بازجویی ضبط شده را بررسی کنید.
- در شناسایی جرم نقش داشته باشید یا در جلوگیری یا از بین بردن اثرات آن تلاش کنید. همچنین دادگاه میتواند هنگام سنجش حکم، خود چنین اقدامی را مد نظر قرار دهد.
- بخواهید که اسناد مخفی نگه داشته شوند: در این مورد مشاور حقوقی، شما دادگاه یا پلیس می تواند اطلاعات بیشتری در اختیار شما قرار دهند.
- از این موضوع اطلاع پیدا کنید که چه موقع می توان وکیل مدافع تعیین کرد.
- در مورد امکان حل اختلاف اطلاع حاصل کنید و همچنین
- از روش کتبی مطلع شوید .